

Inv. A. 37.496

URME VECHI DE LIMBĂ

ÎN

TOPONIMIA ROMÎNEASCA

DE

OV. DENSUȘIANU

255981

Extras din *Anuarul Seminarului de Istoria limbii
și literaturii române.*

BUCURESCI
INSTITUTUL DE ARTE GRAFICE CAROL GÖBL
Furnizor al Curții Regale
16, STRADA DOAMNEI, 16
1898.

URME VECHI DE LIMBA

în

TOPONIMIA ROMÎNEASCA

Numele noastre de localități, ca și cele de persoane, au fost foarte puțin studiate pînă acum, cu toate că în ele găsim o sumă de fapte prețioase pentru cunoașterea trecutului nostru. O cercetare mai amănunțită asupra mai multor nume din toponimia noastră ni-a arătat că în ele se păstrează și astăzi forme care au dispărut cu desăvîrșire din limba romînă, dar care au trebuit să existe într'opocă anterioară monumentelor noastre literare. Am întilnit, pe de altă parte, cuvinte care nu mai trăesc decît în unele regiuni sau care aveau altă dată un înțeles mai mult sau mai puțin îndepărtat de cel de astăzi. Toate aceste forme prezintă un deosebit interes pentru istoria limbei romîne, și vom vedea din studiul de față cîte chestiuni, dintre cele mai obscure, se pot lămuri pe această cale.

Din punct de vedere al morfologiei ne vom ocupa

de următoarele forme mai interesante păstrate în câte-va localități (1).

Există în județul Suceava mai multe localități ce poartă numele de *Boura* (2). În această formă, recunoaștem imediat femininul, pierdut astăzi în limba zilnică, al substantivului *bour*. Același cuvânt apare și în numele *Boura-Fîrțiği* (ramură de munți în grupa Ceahlăului și părau în comuna Hangul) (3). Știm că în limba de astăzi numirile de animale își formează femininul cu sufixele *-iță*, *-oaică*, adăugate la masculinele corespunzătoare. Nu era același lucru și în trecut. Cuvinte ca cel de mai sus precum și unele forme din macedo- sau istro-română (*părumbă*, *poarcă*; *lupă*, *porcă*) (4) ne arată că mai înainte numirile feminine de animale se derivau direct din masculine cu ajutorul terminațiunei *-ă*, *-a*. Și cât de răspândite erau asemenea substantive, aceasta se poate vedea încă și din alte forme de aceeași categorie. Așa, găsim în județul Iași un sat, un deal și o vale *Coarba* (fem. de la *corb*) (5); în județul Dolj o baltă *Epura* (6); în județul Gorj o vale numită *Lupa* (com. Albeni) (7) care nu poate fi decât feme-

(1) Studiul nostru îmbrățișează direct numai județele din România. Un material bogat de fapte s'ar putea culege, de sigur, și din celelalte regiuni locuite de Români.

(2) S. Ionescu, *Dicționar geografic al județului Suceava*, 1894, p. 43.

(3) C. Gheorghiu, *Dicționar geografic al județului Neamț*, 1895, p. 76.

(4) G. Weigand, *Die Aromunen*, Leipzig, 1894, t. II, pp. 12, 285; Miklosich, *Rumunische Untersuchungen*, Viena, 1881, I¹, pp. 34, 40. Comp. și d.-r. *zîmbră* (*Convorbiri literare*, t. XXIII, p. 347.)

(5) C. Chiriță, *Dicț. geogr. al jud. Iași*, 1888, p. 78. Substantivul *coarbă* există azi încă în macedo-română (v. Weigand, *Die Aromunen*, t. II, p. 310).

(6) A. Cumbary, M. Manoil, M. Canianu și A. Candrea, *Dicț. geogr. al jud. Dolj*, 1896, p. 288.

(7) I. Vasiliu-Năsturel, *Dicționar geografic al județului Gorj*, 1892, p. 203.

ninul de la *lup* (comp. mai sus istr. *lupă*). Același nume îl poartă și un deal din județul Vâlcea (pl. Oltețul de jos) (1) și alte cîte-va localități din județele Olt (2), Prahova (3) și Tecuci (4). Comp. și *Coasta Lupei* în jud. Tecuci (5), *Podul Lupei* în Ialomița (6), *Baba Lupa* în jud. Dolj (7) și *Odaia Lupa* în jud. Covurlui (8). Numele *Păuna*, păstrat astăzi și ca nume de persoană, apare în județul Prahova (pl. Teleajen) (9); ear *Ursa* în județele Gorj (pl. Vulcan) și Tecuci (10).

(1) C. Alessandrescu, *Dicționar geografic al jud. Vâlcea*, 1893, p. 224.

(2) C. Alessandrescu și I. Sfințescu, *Dicț. geogr. al jud. Olt*, 1895, p. 129. Autorii ne spun că *Lupa* «și-a luat numirea de la o lupoaică care avea puî în pădurile de pe această vâlcea.»

(3) P. Brătescu și I. Moruzi, *Dicț. geogr. al județului Prahova*, 1897, pag. 255.

(4) Th. Ciuntu, *Dicț. geogr. al jud. Tecuci*, 1897, p. 124.

(5) *Dicț. geogr.*, p. 53.

(6) I. Provianu, *Dicț. geografic al județului Ialomița*, 1897, p. 215.

(7) *Dicț. geogr.*, p. 36.

(8) M. Pacu, *Dicț. geografic al județului Covurlui*, 1893, p. 126. — Femeninul *Lupa* s'a păstrat și ca nume de cîni printre ciobani (v. S. Liuba și A. Iana, *Topografia satului și hotarului Măidan, Caransebeș*, 1895, p. 114).

(9) *Dicț. geografic al județului Prahova*, p. 315.

(10) *Dicț. geografic al județului Gorj*, p. 382, *Dicț. jud. Tecuci*, p. 266. Comp. *Dealul* — *Valea* — și *Piscul Ursei* (*Dicț. jud. Dolj*, p. 66); *Ursița* (*Dicț. jud. Iași*, pp. 243—244). Tot ca urmă veche de substantive feminine în -a înlocuite astăzi prin derivat: eu -oaică se poate considera, foarte probabil, și partea a doua din *Gurguicul Dracei* (*Dicț. jud. Teleorman*, p. 122). — În documente din Ungaria găsim deja în secolul al XI-lea nume de localități ca cele de mai sus. Așa, într'un document dela regele Ștefan din 1009 se vorbește de o apă «*quae Lupa nuncupatur*» (Fejér, *Codex diplomaticus Hungariae*, t. I, p. 292.) Rezultă din text că această localitate se afla prin regiunea Bănatului de astăzi. Un document dela Andrei I (a. 1055) amintește de asemenea de o localitate *Lupa* la extremitatea nordică a Ungariei (*ibid.*, p. 390). Intr'un act de donațiune de la Sigismund Batori din 1580 reapare această formă

Urme de articol prepus găsim în *Fața lui crai*, poiană în județul Prahova (pl. Teleajen) (1); *Fîntîna lui dușman*, fîntînă și loc izolat în același județ (2); *Fîntîna lui țigan*, numire veche a cătunului Păliciu din comuna *Rușiavăț* (jud. Buzău) (3).

În numele unui vîrf de munte din culmea Comarnicului ni s'a păstrat forma interesantă *Frunzu* (4) care nu poate avea alt înțeles decît acela de «frunzos». Latinescul *frondeus* a existat decî odinioară în limba romînă, și singura urmă ce ni-a rămas este aceasta.

Foarte răspîndite sînt numele formate cu sufixul *-oae*, *-oia* care în limba vorbită de astăzi a fost înlocuit în cea mai mare parte cu *-oaică* (5). Vom înregistra aici

în localitatea *Valea Lupa*. O vale cu aceeași numire există astăzi lângă *Luncani* (Hunedoara; v. Pesty Frigyes, *Krassó vármegye története*, Budapesta, 1884, t. III, p. 271). Tot în documentul de la 1055 întîlnim localitatea *Ursa* (*ibid.*, p. 389), care earăși este de origine romînească și care ne arată că deja în sec. al XI-lea existau Romîni în Ungaria. Vedem deci că chiar numai din acest punct de vedere teoria lui Rösler nu poate fi admisă (Cf. mai departe).

(1) Tradițiunea spune că «aci a avut loc un război între Romîni și Unguri și că în această luptă ar fi perit un crai. De la acest crai s'a numit astfel această poiană.» *Dicț. geogr. al jud. Prahova*, p. 191. Cf. *Baia lui crai* (Transilvania; v. S. Moldovan, *Țara noastră*, Sibiu, 1894, p. 62).

(2) *Dicț. geogr. al jud. Prahova*, p. 193.

(3) B. Iorgulescu, *Dicț. geogr. al jud. Buzău*, 1892, p. 508. — În *Măgura lui Ursu* (*Dicț. geogr. al jud. Gorj*, p. 206) trebuie să considerăm de sigur pe *Ursu* ca nume propriu. Comp. *Cotul lui Găină* în județul Mehedinți (*Dicț. geogr.*, p. 92); *Valea lui Ciine* (*Dicț. jud. Gorj*, p. 391); *Balta lui Șoarec* (N. Filipescu-Dubău, *Dicț. jud. Dorohoi*, 1891, p. 8); *Măgura lui Cățel* (P. Georgescu, *Dicț. jud. Teleorman*, 1897, p. 59); *Crucea lui Șerpe* (*ibid.*, p. 80); *Iazul lui Epure* (*Dicț. jud. Tecuci*, p. 108); *Hanul lui Epure* (P. Condrea, *Dicț. geogr. al jud. Tutova*, 1887, p. 44).

(4) G. Lahovari, *Dicț. geografic al jud. Argeș*, 1888, p. 84.

(5) Formele cu *-oae* (*-oae*) s'a păstrat mai bine în macedo-romînă în graiul din Bănat și din Țara Hațegului: *amiroaia*,

mai multe localități în care s'a păstrat forma aceasta a substantivelor feminine derivate din masculine prin mijlocirea acestui sufix.

Aricioaia, vale în județul Vilcea (pl. Oltul de sus) (1); *Ceașoiaia*, moșie în jud. Buzău (com. Plescoi) (2); *Corboiaia*, pădure în județul Neamț (pl. de Sus-Mijlocul) (3); *Drăcoiaia*, munte în județul Bacău (pl. Trotuș), cătun deal, vale și părău în județul Vaslui (pl. Racova) (4); *Epuroaia*, mahala în județul Mehedinți (c. r. Slivilești, pl. Văilor) (5); *Lupoiaia*, *Lupoale*, diferite localități în mai multe județe (6); *Strigoaia-Brăzoaia*, pădure în județul Muscel (plaiul Dîmbovița) (7); *Turcoiaia* (8); *Unguroaia*, pădure și părău în județul Botoșani (pl. Co-

amirăroaie (Weigand, *Die Aromunen*, t. II, p. 292); *văsil'oaie* (*ibid.*, p. 338); *ursoaie* (Weigand, *Vlacho-Meglen*, pp. 71 și uu.); *căsoaie*, *fundoaie*, *spăioaie* (Weigand, *Jahresbericht*, t. III, pp. 316, 319, 326. Cf. și p. 236). În valea Hațegului se zice *lupoane*, *ursoane* (com. de d. Ar. Densușianu).

(1) *Dicț. geogr. al jud. Vilcea*, p. 7.

(2) *Dicț. jud. Buzău*, p. 152.

(3) *Dicț. jud. Neamț*, p. 128.

(4) O. Racoviță, *Dicț. geogr. al jud. Bacău*, 1895, p. 266; C. Chi-riță, *Dicț. geogr. al jud. Vaslui*, 1889, p. 72.

(5) N. Spineanu, *Dicț. geogr. al jud. Mehedinți*, 1894, p. 121.

(6) *Dicț. jud. Mehedinți*, pp. 109, 175—176, *Dicț. jud. Gorj*, pp. 203—204, *Dicț. jud. Vilcea*, p. 224, *Dicț. jud. Olt*, pp. 129—130, *Dicț. jud. Dolj*, p. 415, *Dicț. jud. Prahova*, p. 255, C. Alessandrescu, *Dicț. geogr. al jud. Muscel*, 1893, pp. 194—195, *Dicț. jud. Buzău*, p. 298, *Dicț. jud. Ialomița*, p. 183, G. Dănescu, *Dicț. geogr. al jud. Rîmnicul-sărat*, 1896, p. 167, *Dicț. jud. Covurlui*, p. 114, P. Condrea, *Dicț. geogr. al jud. Roman*, 1891, p. 69, *Dicț. jud. Iași*, p. 148. Cf. și localitățile de peste munți *Lupoia* (com. Sălagiu și Bihor, *Buletinul societății geografice*, a. XVII, trim. I—II, 1896, pp. 140, 148).

(7) *Dicț. geogr. al jud. Muscel*, p. 337.

(8) *Dicț. geogr. al jud. Olt*, p. 281; G. Dănescu, *Dicț. geogr. al jud. Tulcea*, 1896, pp. 568—571.

șula) (1); *Ursoaia* (2); *Vulturoaia*, baltă în județul Botoșani (pl. Siret) (3); *Zîmbroaia* (4).

Foarte interesante, pentru lexicografie, sînt numele următoarelor localități în care ni s'a u conservat alte urme vechi de limbă.

Există în județul Mehedinți (plasa Blahnița) o comună *Bucura* asupra căreia d. Spineanu ne împărtășește următoarea tradițiune care explică originea acestei localități. Tradițiunea ne spune că trecînd într'o zi, prin acest loc, o ceată de robî ce se îndreptau spre Dunăre, «căpetenia care conducea convoiul de robî, fiind atras de frumuseța fetei Bucura, voia să rămînă în aceste locuri cu dînsa. Ea însă i-a pretins să facă o preumblare prin pădurea cea mare din împrejurime, și pe cînd ei făceau această preumblare în pădure, ea i-a smuls hangerul de la brîu și i l-a împlîntat în piept omorîndu-l pe loc. S'a întors îndată la prizonierî, căroră tăindu-le legăturile, îi liberă, liberînd și pe un tînăr anume Rujean cu care tînăra fată trăise bine din copilărie. Ceata acestor robî s'a stabilit în acest loc și a format un mic sat căruia i-a dat numele de Bucura, după numele liberatoarei lor, neputîndu-se întoarce îndărăt din cauza mulților barbarî care i-ar fi întîlnit în cale și i-ar fi

(1) V. Nădejde și I. Țițu, *Dicț. geogr. al jud. Botoșani*, 1895, p. 226.

(2) *Dicț. jud. Mehedinți*, p. 288, *Dicț. jud. Vâlcea*, pp. 454, 456, *Dicț. jud. Olt*, pp. 287—289, *Dicț. jud. Argeș*, p. 157, *Dicț. jud. Prahova*, p. 605, C. Alessandrescu, *Dicț. jud. Ilfov*, 1892, pp. 375—376, *Dicț. jud. Ialomița*, p. 264, *Dicț. jud. Buzău*, pp. 201, 516, *Dicț. jud. Bacău* p. 572, M. Canianu și A. Candrea, *Dicț. jud. Putna*, 1897, p. 362, C. Chiriță, *Dicț. jud. Fălciu*, 1893, pp. 48, 205, *Dicț. jud. Vaslui*, pp. 196, 204, *Dicț. jud. Roman*, pp. 147—148, *Dicț. jud. Botoșani*, p. 228, *Dicț. jud. Dorohoi*, p. 348. Cf. și *Ursoaia* în jud. Covurlui (pl. Siret, *Dicț. geogr.*, p. 127) și mănăstirea *Orsoie* (Bucovina *Bulet. soc. geogr.*, a. XVI, trim. I—II, 1895, p. 254).

(3) *Dicț. jud. Botoșani*, p. 236.

(4) *Dicț. geogr. al jud. Suceava*, p. 378; *Dicț. jud. Prahova*, p. 642. Cf. și *Vîrful zîmbroaei* (*ibid.*, p. 634).

robit din nou. Junele Rujeanu s'a căsătorit cu Bucura, declarându-i că el voește să devină în viitor domnul și stăpînitorul drumului acestuia, pe toată întinderea acoperită cu păduri, jurînd că-și ia asupra-și sarcina de a omorî pe toți barbarii care ar trece cu prizonieri prin aceste locuri, și va libera pe prizonieri. De atunci și pînă astăzi drumul acela poartă numele de «Drumul lui Rujean», și cu robii liberați de Rujean s'a populat satul Bucura (1).»

Ceea-ce ne interesează în această tradițiune locală este faptul că ea ne vorbește de frumuseța fetei Bucura. Aceasta ne permite să tragem concluziunea că, în trecut, numele de *Bucura* sau *Bucur* era asociat de ideea de frumusețe. O asemenea ipoteză este întărită și prin etimologia cuvîntului de care ne ocupăm. În albaneză *bukurë* însemnează «frumos», *bukurî* «frumusețe» și *bukuron'* «înfrumusețez». (2) Dela Albanezi cuvîntul a

(1) *Dicționar geografic al județului Mehedinți*, pp. 48—49. D. Spineanu ne mai comunică încă o a doua tradițiune care se deosebește de cea precedentă, dar în care ni se vorbește de asemenea de frumuseța fetei Bucura, faptul care ne interesează pe noi direct.—Numele de *Bucura* îl mai poartă și o pădure de pe teritoriul comunei de mai sus (*ibid.*). Cf. tot acolo *Bucura bătrînă*, *Măgura lui Bucur* (p. 50), *Cotul Bucurei* (p. 92). Numele acesta se mai întilnește și în alte localități. Așa, în jud. Dolj întilnim *Dealul Bucurului* (*Dicț. geogr.*, p. 114); în jud. Vilcea, un deal și un loc izolat din pl. Cerna de sus se numește *Bucur* (*Dicț. geogr.*, p. 56). În jud. Muscel găsim dealul *Bucurî* (*Dicț. geogr.*, p. 47); în jud. Putna, *Comoara lui Bucur*, *Muntele lui Bucur*, *Secătura lui Bucur* (*Dicț. geogr.*, pp. 48, 75); în jud. Buzău, *Bucur Ceaușul*, *Movila lui Bucur*, *Bucura* (*Dicț. geogr.*, p. 67). Cf. *Bîrsa lui Bucur* (Transilvania, v. I. Turcu, *Excursiuni pe munții Bîrsei și ai Făgărașului*, Brașov, 1896, p. 66).

(2) G. Meyer, *Etymologisches Wörterbuch der albanesischen Sprache*, 1891, p. 52. În Dicționarul lui Daničić (*Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, 1880—1882, t. I, p. 724) alb. *bukurë* se consideră ca de origine turcească. Din acest motiv numele propriu *Bu-*

pătruns și la Romîni, și de sigur mai întîiu ca adjectiv. Un *om bucur* însemna un om frumos, ear numele de *Bucur*, *Bucura* a fost dat la început aceloră ce se distingeau prin frumuseța lor. Incetul cu incetul, semnificațiunea primitivă a cuvîntului s'a perdut și numele propriu s'a răspîndit atît de mult în cît ideia de frumusețe cu care era asociat mai înainte a dispărut cu desăvîrșire.

Aceeași soartă a avut-o și numele *Mușat*. Știm că în macedo- și istro-romîna *mușat* însemnează «frumos.» La nordul Dunărei cuvîntul acesta apare cu deosebire ca nume propriu (1) și se poate foarte bine ca el să se fi introdus în daco-romîna tot de la sud. Ca și *Bucur*, numele de *Mușat* a fost dat mai întîiu persoanelor

cur, care apare deja în documente din secolul al XIII-lea (v. mai departe), nu poate veni din alb. *bukur* care nu s'a putut introduce dela Turci decît prin secolul al XV-lea. Numele *Bucur* este deci mai curînd un derivat din rădăcina *buk-* a verbului *bukati*. Etimologia turcească însă a cuvîntului albanez rămîne o simplă afirmațiune neprobată și întreaga argumentare cade dela sine.

(1) Ca adjectiv se mai aude în munții apusenî, după mărturia d-lor Frîncu și Candrea, *Romîniî din Munții apusenî*, București, 1888, p. 103. D. Weigand ne spune că n'a auzit acest cuvînt la Moși (*Vierter Jahresbericht*, 1897, p. 329). După Ioan Maiorescu, adjectivul *mușat* exista în graiul din satul unde se născuse. «In locul nașterii mele,» zice el, «un loc ce se ține de acea parte a Ardealului, unde limba arată că s'aū așezat Romaniî aduși de regele L. de peste Dunăre, se aude și *mușatu*; dar se zice numai pruncilor celor sugaci și pînă la 2—3 ani de cătră mume ori alții care-i dezmeardă, și e de mirare că atunci se pronunță *u* final și în adjectiv și în substantiv întocmai ca la Macedo-romîni, de exemplu: *mușatu copilu*.» *Itinerar în Istria*, Iași, 1874, p. 33 (nota). Cf. glosar, p. 105. Ioan Maiorescu s'a născut în satul Bucurdea de lingă Blaj (v. revista *Invățămîntul primar*, t. II, p. 106). N'am putut controla dacă cuvîntul în chestiune se mai aude încă în aceste părți. D. F. Drugescu, membru al seminarului, îmi comunică că a auzit dela o persoană din comuna *Valea Ratei* (R.-sărat) pe *mușat* cu înțelesul de «frumos» («un văr mușat»).

frumoase, pînă cînd forma adjectivală a dispărut în unele regiuni, păstrîndu-se însă în numele cîtor va familii și localități (1).

Tradițiunea amintită mai sus nu s'a putut naște decît într'un timp cînd adjectivul *bucur*, *bucură* exista cu înțelesul de frumos (2) și cînd nu se perduse încă în limba poporului conștiința că numele Bucur stă în legătură cu noțiunea de «frumos» (3). Mai tîrziu adjectivul

(1) Numele de familie *Mușat* există și azi în județul Suceava (*Sezătoarea*, t. II, p. 15). D. A. Argenti, membru al seminarului, mă asigură că se aude, deși foarte rar, în județul Bacău, ear ca nume de botez îl întîlnim la femeii (*Mușata*) în județul Ilfov. Cf. și *Dicț. geogr. al jud. Brăila*, p. 166. În afară de domnii moldoveni din dinastia Mușateștilor, găsim la anul 1490 pe un Mușat, pîrcălab de Hotin., (*Arhiva istorică*, t. I, p. 156). În documente privitoare la Romîni de peste Dunăre am întîlnit două persoane cu numele de *Musatus* la 1313 și 1363 (v. *Rev. crit.-lit.*, t. IV, p. 26 și *Mon. spect. hist. Slavorum merid.*, t. XVII, p. 259). În nume de localități, *Mușat* și derivate de ale lui apar în mai multe județe. Așa: *Mușat* (două localități în jud. Olt, *Dicț. geogr.*, p. 153; cătun și braț în jud. Ialomița, *Dicț. geogr.*, p. 200; munte în jud. Putna, *Dicț. geogr.*, p. 193); *Dealul lui Mușet* (*Dicț. jud. Suceava*, p. 213). Cf. și loc. *Mușat* de peste munți, la nord de Cîmpeni (Weigand, *Jahresbericht*, t. IV, p. 329); *Mușata* (sat și părău în jud. Fălciu, *Dicț. geogr.*, pp. 141—142); *Dealul Mușatei* (*ibid.*); *Fundul Mușatei* (deal și vale, *ibid.*, p. 83); *Mușatești* (mai multe localități în județul Argeș, *Dicț. geogr.*, pp. 110—111); *Mușetești* (comună și cătun în jud. Gorj, *Dicț. geogr.*, pp. 231—232, pădure în jud. Muscel, *Dicț. geogr.*, p. 246); *Mușetescu* (munte, *ibid.*, deal în jud. Vilcea, *Dicț. geogr.*, p. 263); *Mușeteasca-Fințești* (moșie în jud. Buzău, *Dicț. geogr.*, p. 346). Cf. și muntele *Mușeteica* (Transilvania, v. I. Turcu *Escursiuni pe munții Bîrsei*, p. 156).

(2) Într'o poezie populară din regiunea Măidanului găsim versul: *Asta-î gură bucură* (S. Liuba și A. Iana, *Topografia satului și hotarului Măidan*, p. 30). Nu ni se spune care este aici înțelesul lui *bucură* și dacă acest cuvînt se aude mai des în acele părți. După cum rezultă însă din context, se pare că *bucură* însemnează «frumoasă».

(3) Tradițiunea asupra satului *Boureni* (*Dicț. jud. Suceava*, p. 44)

bucur a dat derivatul verbal *a se bucura*, al cărui înțeles de astăzi s'a putut foarte ușor dezvolta din cel primitiv. «A se bucura» însemna de sigur mai întâiu «a face față frumoasă,» de unde țideia de «a se înveseli.» Din forma verbală și-a luat naștere substantivul *bucurie* și adjectivul *bucuros*.

Revenind la *Bucur* și *Bucura*, ni se pare că originea meridională a acestui nume, ca și a adjectivului corespunzător, se întărește prin împrejurarea că el este răspândit cu deosebire printre ciobani (1). Cuvîntul acesta, ca multe altele, a fost de sigur adus la nordul Dunărei de păstori veniți dela sud și care au pătruns pînă în Carpații noștri. Astfeliu se explică pentru ce în documentele cele mai vechi *Bucur* apare ca nume de păstor (2).

nu s'ar fi putut naște într'un loc sau într'un timp cînd cuvîntul *bour* dispăruse din limbă. De asemenea, tradițiunea referitoare la comuna *Imoasa* din județul Mehedinți (v. Spineanu, *Dicționar geografic*, p. 159) și-a putut lua naștere numai acolo unde s'a conservat cuvîntul *imos* cu înțelesul de «plin de noroiu.»

(1) D. A. Argenti îmi comunică în această privință că în județul Fălciu numele de *Bucura* se aude mai cu samă printre ciobani. Nu trebuie să uităm de asemenea că tradițiunea privitoare la biserica *Bucur* de pe malul Dîmboviței atribue zidirea acestei biserici unui păstor cu același nume (*Dicț. jud. Ilfov*, p. 51.) Cît despre originea cuvîntului *București*, amintesc aici în treacăt că numele acesta nu poate fi decît un derivat din *Bucur*. Părerea d-lui G. Lahovary că trebuie să plecăm dela o formă *Bukar* pentru că aceasta apare în numele strein *Bukarest* trebuie cu desăvîrșire înlăturată (*Bulet. soc. geogr.*, a. VII, trim. I, 1886, p. 151). Originea unui nume nu trebuie căutată într'o formă streină de aceea a limbei la care aparține.

(2) Într'un document slavon dintre 1222—1228 găsim patru păstori romîni cu numele de *Bukor*, *Bokor* (G. Wenzel, *Codex dipl. arpad. cont.*, în *Mon. Hung. hist., Diplom.*, t. VI, p. 364). Cf. *ibid.*, t. X, p. 284 (doc. dintre 1293—1302). Numele acesta apare în documente ungurești deja la 1211. Așa un «Bochur filius Vendich» este atestat la Fejér, *Cod. diplom. hungariae*, t. VII^v, p. 216. Cf. t.

În două documente ungurești din 1075 și 1124 se vorbește de un râu *Bocur* (1) care se poate foarte bine să fie românescul *Bucur*. Forma aceasta n'are de sigur nimic de a face cu ungurescul *bokor* ce însemnează «tufă» și care apare în numele mai multor localități atestate în documentele vechi. Totdeauna *bokor* formează aici a doua parte a numelui și traduce pe lat. *dumus, dumetum, frutex* (2). Este evident deci că forma *bokor* nu se putea alipi decît pe lângă nume de localități așezate în regiuni acoperite de tufe. Ca nume de râu, ungurescul *bokor* nu putea să existe nici odată. Iată pentru ce forma de mai sus, *Bocur*, ni se pare că este cea mai veche urmă de numele pur românesc *Bucur*, dat unei

III^a, p. 479. În documentele de mai tîrziu întîlnim de asemenea acest nume, deși foarte rar. Așa un document din 1255 amintește de iobagul «Thomas, filius Bochor» (Fejér, t. IV^a, p. 337.) Cf. și «Magister Buchor» (a. 1284, *Mon. Hung. hist., Diplom.*, t. XXII, p. 421) care pare însă mai îndoios, pentru că în același document găsim scris «Buchon.» Ca nume de persoană și de localitate, *Bucur* este atestat în sec. al XIII-lea, XIV-lea și în mai multe documente sîrbești (v. Daničić, *Rječnik* etc., t. I, pp. 724, 725). Și aici însă este vorba de Romîni și de localități locuite de ei. *Bucura*, după cît știm, nu este atestat înainte de sec. al XVI-lea. D. Iorga îmi atrage atențiunea asupra numelui Bakoray (cet. Pakoray) «fata marelui Băcăului» cu care Ștefăniță a avut doi copii (v. N. Iorga, *Pretenđenți domnești în secolul al XVI-lea*, extras din *Anal. Acad. rom.*, 1898, p. 37). Se poate foarte bine ca această Pakoray să fie *Bucura*.

(1) Fejér, *Cod. diplom. Hungariae*, t. I, p. 433, t. II, p. 73.

(2) *Ikír-bukur* (1086, Wenzel, *Cod. dipl. arp. cont.*, în *MHi., Diplom.*, t. VI, p. 37), *Keures-bocor* (Fejér, *Cod. dipl.*, t. II, p. 286), *Gyümölcsös-bokor* (1222, Fejér, t. III^a, p. 360), *Szil-bokor* (1222, Fejér, t. III^a, p. 359), *Reketia-bucur* (1247, Fejér, t. VII^a, p. 377), *Chipké-bokor* (Fejér, t. VIII^a, p. 320), *Gyreú-bukur* (1268, Fejér, t. IV^a, p. 451), *Gymulche-buchur* (1270, Fejér, t. VIII^a, p. 369), *Zil-bukur* (1272, Fejér, t. VI^a, p. 218), *Gya-bukur* (1276, Wenzel, *Diplom.*, t. XXII, p. 187), *Csipke-bokor* (1323, Fejér, t. VIII^a, p. 492), *Keöres-bokor* (1431, Fejér, t. XVII^a, p. 378). Cf. și *Szjibokor* de astăzi (J. Jekelfalussy, *A magyar korona országainak helységnevtára*, 1888).

localități. Un alt fapt, prin urmare, care probează existența Romînilor dincolo de Carpați înainte de sec. al XIII-lea.

În cîte-va localități din județele Olt (1), Mehedinți (2) și Tutova (3) întîmpinăm forma *fătăciune* atestată în monumente literare din sec. al XVI-lea, XVII-lea.

Un alt rest interesant din limba noastră veche ni s'a păstrat în localitățile numite *Malul*. Sînt nenumărate colinele, dealurile și munții care apar în județele noastre cu această numire (4) Dacă luăm în considerare înțelesul obicinuit pe care-l are *mal* în daco-romîna, ne întrebăm cum se poate ca acest substantiv să fi fost dat ca nume unui munte. Și aici ca și la *Bucura*, limba albaneză ne vine în ajutor. În albaneză *mal'* însemnează tocmai «munte.» Romînescul *mal*, fie că vine din albaneză, fie că este un împrumut din altă limbă, a trebuit să aibă și el mai întîiu înțelesul de «munte.» Și această semnificațiune, păstrată în numele localităților amintite, ne este atestată și de istriantul *mal* cu înțelesul de «deal» (5).

(1) *Dicț. geogr.*, p. 98.

(2) *Dicț. geogr.*, p. 123.

(3) *Dicț. geogr.* p. 38.

(4) *Malul* (*Dicț. jud. Vîlcea*, p. 226); *Malul roșu* (*Dicț. jud. Olt*, p. 131, P. Antonescu-Remuși, *Dicț. jud. Vlașca*, 1891, p. 195, *Dicț. jud. Prahova* p. 256), *Malul de răsună*, *Malul Baștei*, *Malul Țărini*, *Malul lung*, *Malul Ursului* (*Dicț. jud. Prahova*, p. 257), *Malul podurilor*, *Malul corbului* (*Dicț. jud. Muscel*, p. 196), *Alba Malul*, *Malul*, *Malul breaz*, *Malul cu cîtină*, *Malul cu gaură*, *Malul cu sare*, *Malul lung*, *Capul malului* (*Dicț. jud. Buzău*, pp. 5, 299—300), *Malul alb* (*Dicț. jud. Tecuci*, p. 125), *Poiana malului* (*Dicț. jud. Rîmnicul-sărat*, p. 174, *Dicț. jud. Tecuci*, p. 164), *Malul lui Raîu* (*Dicț. jud. Bacău*, p. 354), *Malul* (*Dicț. jud. Neamț*, p. 217), *Malul Țiglăului* (*Dicț. jud. Suceava*, p. 195). Cf. *Mălurelul* (*Dicț. jud. Vîlcea*, p. 242), *Malîța* (*Dicț. jud. Muscel*, p. 196), *Mălăria* (*Dicț. jud. Bacău*, p. 354), *Mălării* (*Dicț. jud. Tecuci*, p. 128). Un deal din Transilvania poartă și el numele de *Mal* (S. Moldovan, *Țara noastră*, 1894, p. 337.)

(5) Miklosich, *Rumunische Untersuchungen*, 1881, II, p. 34.

În unele părți din România chiar, se mai aude, după cît sîntem informați, *mal* cu aceeași accepțiune (1). Cît despre schimbarea de înțeles, d. G. Meyer compară vechiul slavon *brĕgŭ* (țărîm) cu germ. *Berg* (munte) (2).

Dacă *mal* a avut odată în limba romînă înțelesul de «munte,» de «ridicătură de pămînt» în general, aceasta ne va înlesni să explicăm cîte-va nume interesante de localități din documentele vechi ungurești. D. Hasdeu a atras atențiunea asupra mai multor localități din Ungaria atestate în documente din sec. al XIII-lea și XIV-lea al căror nume este compus cu *-mal* (3). După cum rezultă din textul documentelor, asemenea numiri erau date numai munților, dealurilor și orî-căror localități așezate pe o înălțime. În limba ungurească cuvîntul *mal* nu există astăzi și nici nu este atestat în trecut. De unde să-l fi luat Ungurii? Dacă luăm în considerare

(1) D. A. Argenti îmi comunică că în județul Tecuci (com. Buda) *mal* există «cu înțelesul de ridicătură (dîmb) dincolo de care terenul se nivelează.» Același lucru și în județul Prahova, în împrejurimile Ploeștilor. Pentru județul Rîmnicul-sărat, d. F. Drugescu mă asigură că în satele *Vilcenii*, *Sulicata*, *Grebăn*, *Costienii mici* și *Boldul*, *mal* are înțelesul de «deal.»

(2) *Etymologisches Wörterbuch der alb. Sprache*, p. 257.

(3) *Cuvinte din bătrîni*, t. I, p. 289. Cităm aici încă următoarele localități din sec. al XIII—XV-lea, scăpate din vedere de d-l Hasdeu: *Besenewmal* (1229, Fejér, *Cod. diplom. Hung.*, III^{II}, p. 179, Wenzel, *Cod. arp. cont.*, în *Mon. Hung. hist., Diplom.*, t. XI, p. 471), *Sermal* (1256, Fejér, t. VII^V, p. 319), *Macramal* (1262, Wenzel, *Diplom.*, t. XX, p. 518), *Avsemal* (1275, Fejér, t. VII, p. 287), *Cuzepmal* (1280, Wenzel, *Diplom.*, t. XVII, p. 290), *Mezesmal* (1280, *ibid.*, t. XXII, p. 318), *Nogfamala* (1291, Fejér, t. VI, p. 93), *Vymal* (1295, Wenzel, *Diplom.*, t. X, p. 174), *Kozmal* (1362, Fejér, t. XI, p. 453; 1372. *ibid.*, t. IX^{IV}, p. 454; 1382, *ibid.*, t. X^I, p. 45; 1387, *ibid.*, p. 350; 1419, *ibid.*, t. XVI, p. 229), *Malus* (al. *Bud-malus*, 1393, Fejér, t. XII, p. 151), *Pruchekmal* (? 1410, Fejér, t. XV, p. 65. Cf. *Pruthekmal*, *ibid.*, p. 856). Cf. și localitățile de astăzi din Ungaria: *Diómál* (*Zsomál*), *Nemesmal*, *Kendermal*, *Szénamál* (J. Jekelfalussy, *A magyar korona országainak helységnevtára*, Budapesta, 1888).

cele spuse mai sus asupra romînescului *mal*, nu măi începe îndoială că partea din urmă a numelor de localități ungurești amintite este un element romînesc. Ungurii aū găsit la Romîni cuvîntul *mal* cu înțelesul de munte în momentul în care s'aū așezat între Tisa și Carpați. Și cît de timpuriū aū trebuit să împrumute ei acest cuvînt dela Romîni, aceasta se poate vedea din faptul că deja la a. 1219 găsim localitatea *Zevlevmal* care prezintă în partea din urmă tocmăi forma romînească *mal*. Eată dar cum și acest cuvînt vorbește în contra lui Rösler.

Numele *Martalogilor* ce se dedea în trecut unui corp de soldați scutiți de dări (1) s'a conservat în trei localități din județele Vîlcea (2) și Argeș (3).

Numele părăului și satului *Plotun* din județul Neamț (comuna Pipirig) (4), ascunde earășī, ni se pare, un cuvînt dispărut cu desăvîrșire în daco-romîna. Macedoneanul *πλατωνου* atestat la Kavalliotis (nr. 288) (5) cu înțelesul de «cerb» nu poate fi decît același cuvînt, și amîndouă vin din vechiul slavon *платоуиъ*. Se poate decī foarte bine ca într'un timp oare-care să fi existat și în daco-romîna acest cuvînt alături de latinescul *cerb*. Dacă luăm în considerare numeroasele localități care poartă nume de

(1) De B[aur], *Mémoires historiques et géographiques sur la Valachie*, Francfurt și Leipzig, 1778, p. 46. Cf. și Nic. Bălcescu, *Ist. Rom. sub Mihaiū Vodă Viteazul*, ed. a 2-a, 1887, p. 636; L. Șăineanu *Elemente turcești în limba romîna*, București, 1885, p. 66. Numele *Martalogilor* apare foarte des și în documente din Dalmația (*Mon. spectantia historiam Slavornm meridionalium*, tt. VI, p. 142., VIII, XI (v. indicele), XXV, p. 381.

(2) *Dict. geogr.*, p. 231.

(3) *Dict. geogr.*, p. 107.

(4) *Dicționar geografic al județului Neamț*, p. 311.

(5) G. Meyer, *Das griechisch-südrumänisch-albanesische Wortverzeichnis des Kavalliotis* («Albanesische Studien,» XII), Viena, 1895, p. 48.

animale, forma *plotun* a putut deveni numele unei localități de munte. Tot din aceeași familie de cuvinte fac parte și *Plotonești*, sat din județul Fălciu (1) și *Plotonița* (Bucovina) (2).

În județul Vaslui există două părae numite *Străminosul* și *Străminoasa*. Numele din urmă îl mai poartă și o vale din aceeași regiune (3) și un sat din județul Tutova (4). După cât știm, nu se află în graiul din Moldova nici un cuvânt care să fie înrudit cu acesta. În Bănat însă ni s'a păstrat adjectivul *stărminos* cu înțelesul de «inclinat, lunecos» (5). Este evident aceeași formă. Cuvântul românesc este de origine slavonă (vsl. стръмнина, rus. стремнина, bulg. стръмнина, sîrb. стрмен, стрмина) (6). O localitate de peste munți din regiunea Măidanului, *Stărmîna* (7) face parte din aceeași familie de cuvinte.

În județul Brăila, două localități poartă numele de *Huture* (8). Un munte din jud. Bacău (pl. Tazlăul de sus) se numește *Utura*, formă care trebuie de sigur identificată cu cea precedentă (9). Ce să fie această formă și

(1) *Dicționar geografic al jud. Fălciu*, p. 152.

(2) *Buletinul societății geografice*, a. VIII, trim. I, 1887, p. 204.

(3) *Dicț. jud. Vaslui*, pp. 173—174.

(4) *Dicț. jud. Tutova*, p. 72.

(5) G. Weigand, *Dritter Jahresbericht des Instituts für rum. Sprache*, p. 326.

(6) Forma *strămină* se întâlnește în textele vechi (v. Cipariu, *Analecte*, 1858, pp. 10—11. El o derivă greșit din lat. *stramen*). *Stărmînă* se aude azi în Țara Hațegului cu înțelesul de «prăpastie» (com. de d. Ar. Densușianu).

(7) Liuba și Iana, *Topogr. satului Măidan*, p. 86. Într'un document unghuresc din 1111 se vorbește de «quaedam terra vocata Starmena Prodol» (G. Wenzel, *Codex dipl. arpad. continuatus*, în *Mon. Hung. hist., Diplomati.*, t. VI, p. 46). Cf. și *Sztarminaza, Sztarminecsia, Stirmîna* la Pesty Frigyes, *A Szörényi bántóság és Szörény vármegye története*, Budapesta, 1878, t. II, p. 507.

(8) *Dicț. geogr. al jud. Brăila*, p. 129.

(9) *Dicț. geogr. al jud. Bacău*, p. 572. Un lac din jud. Dolj se

ce să însemneze? În limba romînă de astăzi nu găsim nici un cuvînt cu care să poată fi identificat. Un pasaj din glosarul slavo-romîn păstrat în biblioteca Academiei romîne sub nr. 312 (mss.) vine însă să lămurească această interesantă formă. Cetim acolo (fol. 207 a): **СН: СТСПЕ**. După cum a arătat d. Hasdeu (1), cuvîntul romînesc, atestat aici cu înțelesul de «cucuvaie», face parte din aceeași familie cu bulgarul **УТВА**, sîrbescul **УТНА** și albanezul *ut, hut* (2). Avem fără îndoială și aici de a face cu un cuvînt adus de păstorii dela sudul Dunărei.

Incheiem aici studiul nostru. Am voit că arătăm cît de rodnice pot fi cercetările filologice îndreptate asupra numelor noastre toponimice. Cele înșirate de noi nu sînt de sigur decît o mică parte dintr'un material mai bogat de fapte pe care alte studii de filologie le vor scoate la lumină.

OV. DENSUȘIANU.

numește *Uturim* (*Dicț. jud. Dolj*, p. 664). D. Franzescu (*Dicț. toponografic și statistic al Romîniei*, București, 1872, p. 503) și după el d. Hasdeu (*Cuvinte din bătrîni*, t. I, p. 309) dau forma *Uturina*.

(1) *Cuvinte din bătrîni*, t. I, p. 309.

(2) D. Hasdeu vede aici un element tracic. Nu mai începe îndoială însă că forma 'albaneză vine din lat. *otus* și că dela Albanezi cuvîntul a trecut la Romîni, Sîrbi și Bulgari (G. Meyer, *Etymologisches Wörterbuch der albanesischen Sprache*, p. 460).